Nr 31. Lwów, dnia 3 września 1920. Rok LII.

ROLNIK

PRENUMERATA wraz z przesyłką pocztową wynosi: rocznie Mk 100·— półrocznie „ 50·—.

Cena numeru pojedyńczego Mk 4 —.

ORGAN TOWARZYSTWA GOSPODARSKIEGO

WYCHODZI CO DRUGI PIĄTEK pod redakcyą KOMITETU REDAKCYJNEGO.

ADRES REDAKCYI I ADMINISTRACYI: LWÓW. UL. KOPERNIKA 20.

Ogłoszenia i prenumeratę przyjmuje Administracya „Rolnika“ tudzież Rady Oddziałów T. G.

Rękopisów Redakcya nie zwraca.

Reklamacye uwzględnia się tylko do wyjścia numeru następnego.

Przedruk artykułów bez podania źródła niedozwolony.

TREŚĆ:

JERZY GOŚCICKI.

Bilans handlowy ziem b. dzielnicy pruskiej.*)

Prace, dotyczące handlu zewnętrznego ziem polskich, stanowią jeden z najsłabiej rozwiniętych działów naszej, wogóle ubogiej literatury ekonomicznej. Złożył się na to szereg przyczyn, wypływających z anormalnych warunków, w jakich rozwijało się dotychczas nasze życie gospodarcze. Ziemie polskie nie tworzyły jednolitej całości politycznej i ekonomicznej. Stanowiły one część składową organizmów gospodarczych państw rozbiorowych i wpływ nasz na politykę handlową tych państw był niesłychanie ograniczony. Żadna z naszych dzielnic nie stanowiła odrębnego terytoryum celnego, skutkiem czego żadna z nich nie posiadała dokładnego, opartego na danych statystyki celnej bilansu handlowego, określającego rozmiary i wartość przywozu i wywozu poszczególnych artykułów, a będącego podstawą wszelkich badań z zakresu handlu zagranicznego. Brak bilansu handlowego stanowił niesłychanie dotkliwą lukę i utrudniał w wysokim stopniu, a nieraz nawet wręcz uniemożliwiał należyte oryentowanie się w wielu sprawach, posiadających dla naszej przyszłości gospodarczej pierwszorzędne znaczenie. Podejmowano też wysiłki wypełnienia tej luki przez próby opracowywania bilansu handlowego poszczególnych dzielnic na drodze odpowiednich zestawień i obliczeń materyałów cyfrowych, zawartych w statystyce kolejowej i celnej. W ten sposób powstały bilanse handlowe dla Kongresówki, wydane przez W. Żukowskiego, a następnie przez Tow. przemysłowców, dla zboża zaś przez Centr. Tow. rolnicze. Prace te nie mogły rościć sobie pretensyi do zupełnej ścisłości, ale w każdym razie stanowiły cenny materyał, rzucający dużo światła na rozmiary i charakter naszego handlu wymiennego z sąsiedniemi krajami. W czasie wojny w wydawnictwach polskiej Narady ekonomicznej w Piotrogrodzie zamieszczono parę prac, dotyczących handlu zewnętrznego ziem litewskich i białoruskich. Dla pozostałych dwóch dzielnic, t. j. dla b. dzielnicy austryackiej, nie posiadaliśmy dotychczas zupełnie podobnych prac i dopiero w ostatnich tygodniach ukazała się na półkach księgarskich nowa, ze wszech miar ciekawa książka młodego ekonomisty p. Adama Rosego, wydana przez Ministerstwo rolnictwa pod tytułem „Bilans handlowy ziem b. dzielnicy pruskiej“.

Zadaniem tej pracy jest cyfrowe ujęcie rozmiarów, wartości i kierunku handlu zewnętrznego dzielnicy pruskiej. Materyały do jej wykonania czerpał autor ze statystyki niemieckiej przewozu ładunków kolejami i drogami wodnemi. Statystyka ta dzieli całą ilość transportowanych towarów na 100 pozycyi, łącząc w jedną pozycyę zbliżone do siebie towary, i dodaje dla każdego ładunku, wagi ponad 5 ctn. metr., wysyłanego ze stacyi i przychodzącego na stacyę, dane, dokąd względnie skąd ten ładunek został wysłany lub przysłany. W ten sposób autor ustalił wymianę towarów każdej stacyi z państwem niemieckiem, bez ziem polskich, z zagranicą, z innemi ziemiami polskiemi w obrębie państwa niemieckiego, z portami zachodnio-pruskiemi, to jest Gdańskiem i Elblągiem, oraz Królestwem i Galicyą. Przez podsumowanie przeciętnych danych, uzyskanych dla trzechlecia 1911—13 r. dla każdego towaru i każdej stacyi, otrzymano ogólne dane co do wymiany dla każdej z ziem wchodzących w skład b. dzielnicy pruskiej, to jest Poznańskiego, Prus Zachodnich i Górnego Śląska, ściślej mówiąc, regencyi opolskiej, oraz dla całej dzielnicy razem wziętej. Prusy Wschodnie nie zostały włączone w skład b. dzielnicy pruskiej ze względu na to, że nawet w razie pomyślnego wyniku plebiscytu na tym terenie, znaczna część prowincyi Prus Wschodnich, która w statystyce kolejowej jest traktowana jako odrębna całość, pozostanie w Niemczech, skutkiem czego zaliczenie całej tej prowincyi do ziem polskich

*) Przedruk z *Gazety rolniczej*.

nie byłoby uzasadnionem. W ten sposób pod dzielnicą pruską autor rozumie cały obszar prowincyi poznańskiej, całą regencyę opolską i całą prowincyę Prus Zachodnich za wyłączeniem Gdańska, Elbląga i wązkiego pasa przymorskiego. Jak z tego wyniką, terytoryum objęte bilansem handlowym p. Rosego jest większe od obszaru, jaki już został, względnie po pomyślnym wyniku plebiscytu zostanie jeszcze włączony w skład państwa polskiego, skutkiem czego podane w bilansie absolutne cyfry wywozu i przywozu z dzielnicy pruskiej będą zbyt wysokie w stosunku do tej części b. dzielnicy pruskiej, która stanie się definitywnie częścią Polski. Należy to mieć na uwadze przy operowaniu uzyskanemi przez p. Rosego ciekawemi cyframi.

Zapoznawszy się w ten sposób z materyałami i metodą, jakiemi się posługiwał autor, możemy przejść do przedstawienia osiągniętych wyników. Dla łatwiejszego zoryentowania się zostały one zestawione w dwóch tablicach. W pierwszej zostały podane cyfry, określające wartość ogólnego wywozu i przywozu całej b. dzielnicy pruskiej w tysiącach marek, nadwyżki przywozu względnie wywozu, oraz obroty handlowe tej dzielnicy z Królestwem i Galicyą dla dziesięciu zasadniczych grup towarów. W tablicy drugiej podano w tonach, a dla inwentarza żywego w sztukach, rozmiary przywozu i wywozu i nadwyżki przywozu względnie wywozu dla całej dzielnicy, oraz nadwyżki przywozu lub wywozu dla każdej prowincyi, dla głównych wytworów produkcyi rolniczej, przemysłu rolnego i nawozów sztucznych.

Towary pierwszej grupy, obejmującej produkty rolnictwa i ogrodnictwa, dały nadwyżkę wywozu nad przywozem wartości 106 milionów marek, co obala całkowicie powtarzany często dotychczas pogląd, że nadwyżki produkcyi rolnej Poznańskiego i Pomorza równoważą się niedoborem rolnictwa Górnego Śląska. Wyliczenia p. Rosego wskazują, że tak nie jest, że b. dzielnica pruska, wzięta jako całość, daje w dziale produkcyi rolnej ogromne nadwyżki wywozowe. Najważniejszym artykułem wymiennym są oczywiście zboża, przyczem okazuje się, że wszystkie rodzaje czterech głównych zbóż wykazują przewyżkę wywozu nad przywozem. Nadwyżka ta dla pszenicy wynosi 78.657 tonn, dla żyta 311.730 tonn, dla owsa 165.769 tonn, dla jęczmienia 106.860 tonn. Nadwyżka wywozu zbóż chlebowych wynosiła więc razem 39, a z jęczmieniem około 50.000 wagonów rocznie, to jest mniej więcej tyle, ile wynosi obecnie niedobór zbożowy ziem polskich. Wypływa stąd wskazówka, że podniesienie produkcyi zbożowej w dzielnicy pruskiej do dawnego przedwojennego stanu, co nie jest bynajmniej zbyt trudnem zadaniem, pozwoli nam na doprowadzenie do równowagi bilansu zbożowego całego państwa i uwolni nas od konieczności importu zboża z zagranicy. Z poszczególnych zbóż pszenica i owies wykazują nadwyżki wywozu nad przywozem we wszystkich trzech częściach b. dzielnicy pruskiej Inaczej ma się rzecz z żytem i jęczmieniem: w reg. opolskiej konsumcya żyta i owsa przewyższała miejscową produkcyę i wynikający stąd deficyt był pokrywany niewielkim zresztą dowozem. Drugim najważniejszym artykułem grupy produktów rolniczych i ogrodniczych są ziemniaki. Nadwyżka wywozu dla całej dzielnicy wynosiła przeciętnie 203.491 tonn, dzięki znacznemu wywozowi z Poznańskiego i Pomorza. Śląsk Opolski wykazywał przeciwnie nadwyżkę przywozu nad wywozem w wysokości 49.000 tonn.

Bilans drugiej grupy, obejmujący produkty hodowli, ściślej zaś mówiąc, inwentarz żywy, wykazuje również dla całej dzielnicy bardzo wysokie saldo dodatnie w sumie 213.034 tysięcy marek. Nadwyżka wywozu koni wynosiła 23.000 sztuk rocznie, bydła rogatego 191.000 sztuk, owiec 149.000 sztuk, nierogacizny 1,311.000 sztuk, wreszcie drobiu 2,525.000 sztuk. Nadwyżki te są wynikiem ogromnego wywozu z Poznańskiego i Prus, gdy tymczasem w reg. opolskiej przywóz koni, bydła, świń i drobiu przewyższał wywóz i jedynie wywóz owiec wykazuje drobną nadwyżkę nad przywozem.

W grupie trzeciej wyrobów i artykułów spożywczych zwrócić należy uwagę na obrót mąką i kaszą, których wywóz przewyższył przywóz o 119.688 tonn.

T a b l i c a I.

Bilans handlowy b. dzielnicy pruskiej w tysiącach marek.

Wyszczególnienie	Wywóz	Przywóz	Nadwyżka wywozu + lub przywozu —	Wywóz do — z Galicyi	Przywóz Królestwa	Nadwyżka wywozu + lub przywozu —
1. Rolnictwo i ogrodnictwo . .	202.735	96.661	+106 075	11.399	20.054	−8.655
2. Hodowla	293.167	80.133	+613.034	48	8.823	−8.775
3. Wyroby i artykuły spożywcze	226.306	187.083	+39 223	3.025	27.767	−24.742
4. Materyały opałowe	382.749	43 725	+338.772	52.489	6.272	+46.217
5. Przemysł mineralny	31.424	50.229	−18.805	2.266	1.090	+1.176
6. Przemysł żelazny i metalowy .	290.618	317.157	−26.539	39.695	8.269	+31.426
7. Przem. przetworów zwierzęcych	181.993	145.830	+36.163	40.074	7.795	+32.275
8. Przemysł drzewny i papierniczy	115.873	77.058	+38.815	1.916	21.273	−19.357
9. Przemysł włóknisty . . .	44.972	49.279	−4.307	23.963	1.062	+22.901
10. Przemysł chemiczny . . .	53,689	103.320	49.631	16.792	551	+16.241
11. Różne	6.038	35.723	−28.885	1.149	765	+384
Razem .	1,830.115	1,186.198	+643.917	192.817	135,720	+89.097

Tablica II.

Wywóz i przywóz głównych artykułów rolniczych w tonnach i sztukach.

Wyszczególnienie	Dla całej b. dzielnicy pruskiej			Poznańskiego	Dla Prus Zachodn.	reg. Opolskiej
	Wywóz	Przywóz	Nadwyżka wywozu + lub przywozu—	Nadwyżka wywozu + lub przywozu—	Nadwyżka wywozu + lub przywozu —	Nadwyżka wywozu + lub przywozu —
Pszenica	103.176	24.519	+78.657	+34.972	+42.299	+1.420
Żyto	357.707	45.977	+311.730	+230.052	+100.651	−18.979
Owies	173.691	7.922	+165.769	+74.589	+52.390	+38.791
Jęczmień	220.249	113.389	+106 860	+115.499	+1.744	−10.383
Strączkowe, gryka i t. p.	16.509	32.334	−15.825	+36	−6.761	−9.068
Kukurydza	12.574	51.994	−39.420	−8.114	−10.062	−21 257
Nasiona lniane i oleiste	9.976	8.708	+1.268	−889	+4.692	−2.535
Nasiona inne	17.872	17.469	+403	+4.162	−1.700	−2.059
Ziemniaki	345.037	141.546	+203.491	+161.378	+91.734	−49.691
Owoce, jarzyny	16.842	50.294	−35.452	−4.852	+1.949	−30.549
Konie	47 852	23.989	+23.863	+11.655	+7.426	+4.963
Bydło rogate	310.737	119.285	+191.452	+114.285	+110.967	−33.800
Owce	166.711	17.419	+149.292	+62.071	+87.063	+495
Nierogacizna	1,530.686	219.021	+1,311.665	+790.942	+583.031	−62.311
Drób	3,182.589	658 500	+2,524 089	+1,731 811	+873.352	−81.104
Mąka	182.645	62.957	+119,688	+116 647	+47.549	−41.174
Otręby	228 625	458.731	−230.106	−114.544	−87.818	−27.744
Cukier nierafinowany	389.467	4.497	+381.970	+196.865	+162.609	+22.496
Cukier rafinowany	27.857	54.136	−26.279	−12.508	−533	−13.238
Makuchy	54.215	182.883	−128·668	−73.854	−28.164	−26.640
Spirytus	72.509	12.304	+60.205	+38 498	+17.504	+3.203
Krochmal	59.039	9.205	+49.834	+47.369	+5.688	−3.223
Mięso, słonina	5.431	1.818	+3.613	+2.095	+1.309	+233
Drzewo ogrągłe	475.866	624.414	−148.548	−32.905	−28.189	−87.474
Drzewo obrobione	401,694	203.142	+198 552	+71.497	+122.020	+8.034
Drzewo kopalniane i opałowe	288.727	459.236	−170 509	+123.268	−18.251	−277.639
Wełna	10.608	7.393	+3.215	+3.379	+870	−1.034
Nawozy sztuczne	303.101	1,181.233	−878.132	−628.288	−296 750	+46.006

Natomiast co do otrąb, to przywóz tego artykułu przewyższał wywóz o 200.000 tonn, przyczem ujemne salda obrotu otrębami wykazują wszystkie trzy prowincye. Ujemny również był bilans handlu makuchami, wykazujący nadwyżkę przywozu w wysokości 128.000 tonn. Przywóz tak znacznych ilości makuchów i otrąb pozostaje w ścisłym związku z wywozem dużych ilości bydła i trzody chlewnej, których produkcya opierała się w znacznym stopniu na dowozie pasz treściwych. Z innych artykułów tej grupy poważną rolę w handlu zewnętrznym dzielnicy pruskiej odgrywał cukier nierafinowany, którego saldo dodatnie wynosiło imponującą cyfrę 381.970 tonn. Cukier rafinowany z powodu słabego rozwoju przemysłu rafineryjnego wykazuje przeciwnie nadwyżkę przywozu nad wywozem. Znaczne nadwyżki eksportowe dawał również spirytus 60.000 tonn, oraz krochmal + 49.000, co w zestawieniu z nadwyżką wywozu ziemniaków, wynoszącą, jak wyżej zaznaczono 20.000 wagonów, ilustruje wymownie, do jak kolosalnych rozmiarów doprowadzono produkcyę ziemniaków.

Grupa materyałów opałowych, obejmująca węgiel, koks, torf, naftę i oleje mineralne, wykazuje również dodatnie saldo wywozowe w sumie 338.772 tysięcy marek, a nie mało co niższe od sumy dodatnich sald dla wszystkich trzech poprzednich grup razem wziętych. Rzecz jasna, że najważniejszym artykułem w tej grupie był węgiel, wydobywany z kopalń reg. opolskiej. Wywóz samego węgla kamiennego ze Śląska Opolskiego wynosił przeciętnie 25 milionów tonn rocznie, reprezentujących wartość 397 milionów marek. Po za tem wywożono również znaczne ilości koksu i brykietów węglowych.

Z pozostałych grup nadwyżki wywozu nad przywozem daje jeszcze grupa wytworów przemysłu zwierzęcego w sumie 36.163 tysięcy marek, oraz grupa wytworów drzewnego i papierniczego w sumie 38.815 tysięcy. W grupie przemysłu zwierzęcego główną pozycyę stanowią skóry, oraz futra i wyroby futrzane, zaś w przemyśle drzewnym i papierniczym drzewn. przywóz drzewa okrągłego wykazywał przewyżkę przywozu nad wywozem, wynoszącą 148 000 tonn, wartości 4 mi-

lionów marek, podobnie i drzewa kopalnianego i opałowego wywieziono więcej o 170.000 tonn, reprezentujących wartości 2 milionów marek. Natomiast wywóz drzewa obrobionego przewyższał przywóz o 198.000 tonn, wartości 20 milionów z górą.

Wszystkie inne grupy, a mianowicie grupa produktów przemysłu mineralnego, metalowego, włóknistego i chemicznego, mają ujemne salda handlu zewnętrznego, co wskazuje na słaby rozwój przemysłu przetwórczego, który nie mógł się rozwinąć z powodu konkurencyi przemysłu prowincyi niemieckich. W bilansie handlu artykułami chemicznymi główną rolę odgrywają nawozy sztuczne, których przywóz przewyższał wywóz o 878 tysięcy tonn. Szczególnie duży deficyt nawozów sztucznych miało Poznańskie i Pomorze. Śląsk Górny pokrywał swe zapotrzebowanie własną produkcyą, a nawet dawał, nieznaczne zresztą nadwyżki wywozowe.

Co się tyczy obrotów handlowych b. dzielnicy pruskiej z Kongresówką i Galicyą, to obroty te w stosunku do obrotów z Niemcami i innymi krajami były stosunkowo nieznaczne. B. dzielnica pruska nabywała z dwóch innych dzielnic produkty rolnictwa i hodowli, artykuły spożywcze i drzewo, wywoziła zaś do Kongresówki i Małopolski materyały opałowe i wytwory produkcyi przemysłowej, a więc sprowadzała te artykuły, które posiadała w nadmiarze i na zachód eksportowała, a wywoziła przeważnie te produkty, które sama z Niemiec importować musiała. Wskazuje zatem, że b. dzielnica pruska odgrywała rolę pośredniczącą w stosunkach handlowych pomiędzy Kongresówką a Małopolską z jednej, a Niemcami z drugiej strony.

Uzyskane przez p. Rosego cyfry świadczą dobitnie o niesłychanie intenzywnej produkcyi i wysokiej wartości gospodarczej b. dzielnicy pruskiej. Dzielnica ta nie ucierpiała bezpośrednio na skutek wojny, najłatwiej i najprędzej można doprowadzić jej produkcyę do dawnych przedwojennych rozmiarów i dlatego też dzielnica ta powinna być stale przedmiotem szczególnej troski i opieki naszej polityki ekonomicznej. Na szczególną uwagę zasługują zwłaszcza cyfry, dotyczące Śląska Górnego. Przewyżka wywozu nad przywozem wynosiła przed wojną 379 milionów marek rocznie. Osiągnięcie zwycięstwa w plebiscycie i włączenie w skład Polski tej tak bogatej dzielnicy stanie się niewątpliwie początkiem odrodzenia gospodarczego i finansowego państwa polskiego.

Posiłkując się wynikami pracy p. Rosego, pamiętać jednak zawsze należy, że osiągnięte cyfry nie mogą, jak sam autor zresztą przyznaje, rościć sobie pretensyi do zupełnej ścisłości i muszą być zawsze traktowane z pewnemi zastrzeżeniami. Wynika to zarówno z braków i niedokładności materyałów, jakimi się posługiwał autor, jak i pewnych, być może nieuniknionych zresztą, usterek stosowanej przez autora metody obliczeń. Obliczając bilans handlowy jedynie na podstawie statystyki kolejowej i wodnej, autor pominął całkowicie wymianę towarową pomiędzy b. dzielnicą pruską a przyległemi dzielnicami polskiemi drogą kołową przez komory, nie posiadające komunikacyi kolejowej. Wiadomo zaś, że wobec słabo rozwiniętej sieci kolejowej w Kongresówce, znaczne ilości artykułów, zwłaszcza rolniczych, były przez te komory wywożone do dzielnicy pruskiej i tam dopiero ładowano do wagonów. Pominięcie tego przywozu, ujętego jednak przez niemiecką statystykę celną, musiało silnie wpłynąć na zwiększenie dodatniego salda wywozowego dla całej dzielnicy pruskiej. Obliczając wartość obrotu tym samym artykułem, autor oblicza przywóz do dzielnicy pruskiej ze wschodu według cen znacznie niższych, niż wywóz. Jeżeli w zastosowaniu do pewnych artykułów metoda ta jest usprawiedliwiona, to w innych znowu wypadkach nie może być uznana za uzasadnioną. Tak np. o ile idzie o kukurydzę, która wcale nie jest uprawiana w b. dzielnicy pruskiej, to obliczanie cen kukurydzy w przywozie w wysokości 125 marek za tonnę, a obliczenie ceny tej samej kukurydzy, w wywozie w wysokości 231 marek za tonnę, nie daje się niczem umotywować.

Pomimo tych usterek, praca p. Rosego stanowi cenny wkład do niebogatej skarbnicy naszego piśmiennictwa ekonomicznego i powinna się znaleźć w ręku każdego, pragnącego posiąść dokładną znajomość życia gospodarczego Polski.

Sprawozdanie z działu oceny nasion i nawozów sztucznych Zakładu rolniczo-doświadczalnego Uniwersytetu Jagiell.

I.

W roku 1919/1920 ilość nasion przysłanych do oceny do Zakładu rolniczo-doświadczalnego Uniwersytetu Jagiell. wynosiła ogółem 268 próbek. Z tego 145 przypada na oznaczenie wartości użytkowej w burakach, potem z kolei następują: marchew, koniczyna czerwona, biała, szwedzka, tymotka, lucerna, trawy łąkowe, wreszcie zaś mieszczą się rozmaite nasiona gospodarskie, leśne i warzywnicze.

Z nasion okopowych buraki były stosunkowo najlepsze; badania na siłę kiełkowania wykazały:

prób o sile kiełkowania poniżej 50% — 8
„ „ „ „ pomiędzy 50—75% — 65
„ „ „ „ powyżej 75% — 72.

Z innych nasion warzywniczych najwięcej przysyłano marchwi, lecz nasienie na ogół było słabe i przeciętna siła kiełkowania wynosiła 46%. Siła kiełkowania kapusty, pietruszki, cebuli, kalarepy i t. p. przeciętnie wykazała 64%.

Ogólna ilość prób koniczyn wynosiła 36. Z tego 8 zbadano na siłę kiełkowania, która przeciętnie wykazała 64%. Z pozostałych 28 prób, badanych na kaniakę, z kanianką było 5.

Do oceny nadesłały najwięcej prób Spółki hodowli nasion i domy handlowe chrześcijańskie, Spółki rolne i Towarzystwa rolnicze oraz większa własność. Zauważyć należy, że w przeciwieństwie do ubiegłych lat drobni handlarze zupełnie prób do oceny, zwłaszcza koniczyn do badania na kaniankę, nie przysyłali; najlepszy to dowód, że każde nasienie sprzedawano bez względu na jego wartość i że kupujący nie żądali gwarancyi czystości. Jestto bez wątpienia objaw ujemny, a powszechnie wiadomą jest rzeczą na jak wielkie straty naraża się ten, kto kupuje nasienie koniczyny bez poświadczenia, że jest wolną od kanianki. Przed wojną zrozumienie wartości kontroli nasienia koniczyny szerzyło się w szybkim tempie, czego dowodem była rozrastająca z roku na rok liczba nadsyłanych do

oceny w naszym Zakładzie prób. Stosunki wojenne i powojenne spowodowały pod tym względem wyraźny zwrot na gorsze i trzeba będzie na nowo podjąć pracę uświadamiającą w tym kierunku. Do starań Zakładu rolniczo-doświadczalnego Uniw. Jagiell. należeć też będzie wprowadzenie w najbliższym czasie na nowo plombowania worów nasion koniczyny, przeznaczonych do sprzedaży, i zaopatrywania ich w certyfikaty, który to sposób postępowania jest jedyną rękojmią zabezpieczenia kupujących od nabywania mało wartościowego towaru.

Na zakończenie podnieść należy, że krakowskie firmy handlowe przysyłały naogół nasiona starannie czyszczone i pierwszorzędnej jakości.

II.

W dziale chemicznym Zakładu rolniczo-doświadczalnego Uniwersytetu Jagiell. otrzymano w roku 1919/20 194 próbek nawozów pomocniczych. Tak mała ilość tłómaczy się z jednej strony unieruchomieniem fabryk nawozów sztucznych, z drugiej wyśrubowaną ceną tychże nawozów, nie licującą częstokroć z ich wartością rzeczywistą. Wogóle wartość ta zmniejszyła się znacznie i nie mówiąc już o przedwojennych gatunkach tomasyny czy superfosfatu, zawartość kwasu fosforowego zbyt często przekraczała nawet to minimum, jakie dla wojennego towaru można było przyjąć. Zresztą wymowniejsze od słów będzie niżej podane zestawienie wyników analiz.

Superfosfatów nadesłano ogółem 29 próbek Zawartość kwasu fosforowego w dobrych próbkach wynosiła 12—17%. Po za temi analizy wykazały:

Nr 12	nadesłane przez	Lepego Zimeta z Jasła	3·48 %
„ 13	„ „	Tow. okręg. w Wadowicach	0 „
„ 34	„ „	Syndykat rolniczy w Krakowie	0 „
„ 56—58	„ „	Spół. rol.-handl. w Gorlicach	0 „
„ 129	„ „	Zjednoczenie ziemian w Krakowie	0 „
„ 132	„ „	W. Biłoruski, Hłudno, p. Dynów	0 „
„ 148—148	„ „	Starostwo w Nowym Targu	0 „

Czyli około 24 % z liczby poddanych kontroli partyi superfosfatu okazała się zgoła pozbawiona wszelkiej wartości.

Mąki kostnej nadesłano ogłółem 128 próbek Z tego 20 próbek przypada na mąkę bębnową. Zawartość kwasu fosforowego w mąkach kostnych wynosiła 29—33%. Jedna z nich tylko, Nr 97, nadesłana przez St. Wiktora w Krakowie, wykazała 2·28%. W mąkach kostnych bębnowych zawartość azotu wahała się między 5—3%, kwasu fosforowego zaś między 12—16%.

Nawozów specyalnie azotowych nadsyłano niewiele.

Przysłane siarczany amonowe zawierały 19—21% azotu.

Mąki żużlowej ogółem nadesłano 29 próbek.

Zawartość kwasu fosforowego wykazana analizami wynosiła:

Nr 41—42	nadesł. przez	Spółkę handl. w Brzesku	0 %
„ 75	nadesł. przez	Zarząd szkoły Hermanowa	ślady
„ 103	„ „	K. Rupperta w Krakowie	2·09 „
„ 126	„ „	Z. Dąbrowska w Lubatówce	2·18 „
„ 127	„ „	Starostwo w Tarnowie	1·96 „
„ 128	„ „	Starostwo w Jaśle	2·12 „
„ 133	„ „	L. Wolskiego w Rozbóczu	2·41 „
„ 134	„ „	Starostwo w Nowym Targu	2·41 „
„ 135	„ „	E. Zellnera w Krakowie	4·06 „
„ 140	„ „	Fr. Adamka w Bestwinie	1·95 „
„ 141	„ „	„ „	1·88 „
„ 142	„ „	Syndykat rolniczy w Krakowie	1·67 “
„ 147	„ „	Starostwo w Nowym Targu	4·58 „
„ 150	„ „	Daw. Pangera w Krakowie	1·32 „
„ 151	„ „	Zellnera w Nowym Sączu	5·20 „
Nr 153	nadesł. przez	Starostwo w Kolbuszowej	4·76 „
„ 154	„ „	Spół. rol.-handl. „Jedność“	1·24 „
„ 166	„ „	Spół. rolnicza w Wadowicach	1·33 „
„ 167	„ „	„ „ „	2·34 „
„ 168	„ „	„ „ „	1·21 „
„ 169	„ „	K. Rupperta w Krakowie	2·39 „
„ 179	„ „	Lewingera w Krakowie	5·47 „
„ 180	„ „	„ „	5·59 „
„ 189	„ „	Sekretaryat Małop. Tow. rol. w Krakowie	1·54 „
„ 190	„ „	Syndykat rolniczy w Krakowie	2·44 „

Czyli że bezwartościowymi lub bardzo mało wartościowymi okazało się 86% wszystkich partyi t. zw. tomasyny.

Z tej nieprawdopodobnej wprost ilości, w stosunku do wszystkich nadesłanych prób, największy procent falsyfikatów, bo prawie 86%, przypada na mąkę żużlową. Były to najczęściej mąki z żużli otrzymanych przy przeróbce na stal surowca bardzo ubogiego w fosfor w piecach Martina. Mąka ta na oko nie różni się od żużli Thomasa — ale dla niskiego procentu kwasu fosforowego nawet przy bardzo niskich cenach nie opłaca się sprowadzanie i rozsiewanie jej po polu — zwłaszcza że niesumienni handlarze żądają i za ten mało wart towar cen odpowiadających żużlom Thomasa.

Dlatego należy się uznanie wszystkim, którzy przysyłają wątpliwy towar dla kontroli — a specyalnie Starostwom w Jaśle, Nowym Sączu, Nowym Targu i w Tarnowie, które podejrzany towar zatrzymują, a sprawdziwszy analizą jego bezwartościowość, nie pozwalają na sprzedawanie po wygórowanych zazwyczaj cenach nic nie znaczących falsyfikatów.

Wzorowe fermy włościańskie.

Małopolskie Towarzystwo rolnicze w Krakowie, chcąc podnieść rolnictwo krajowe drobnej własności, przystępuje do zakładania ferm włościańskich, które mają stać się wzorem postępowania dla mieszkańców miejscowych i przyległych gmin, a to na podstawie poniższych warunków:

1) Fermę włościańską może otrzymać powiat, posiadający przy Towarzystwie rolniczem okręgowem inspektora rolniczego, który obejmie stałą opiekę nad fermą.

2) Podanie o założenie fermy może być wnoszone w dowolnym czasie aż do odwołania do Małopolskiego Towarzystwa rolniczego w Krakowie za pośrednictwem Towarzystwa rolniczego okręgowego, które je opiniuje i Małopolskiemu Towarzystwu rolniczemu przedkłada.

3) Towarzystwo rolnicze okręgowe obowiązane jest zbadać na miejscu gospodarstwo petenta przez powiatowego inspektora rolniczego, który je jak najdokładniej opisze, poprze szkicami i wskaże kierunek gospodarczy, w jakim ferma ma być poprowadzona.

4) Do podania ma być dołączony dokładny kosztorys jednorazowych wkładów i roczny budżet w wydatkach na utrzymanie fermy, sprawdzony i potwierdzony przez Towarzystwo rolnicze okręgowe

5) Subwencyi udziela Małopolskie Towarzystwo rolnicze w wysokości najwyżej 50% wydatków jednorazowych i następnych na ręce Towarzystwa rolniczego okręgowe, które co miesiąca składa rachunki Małopolskiemu Towarzystwu rolniczemu zarówno z wydatków jak i z dochodów fermy.

6) Właściciel fermy obowiązany jest do prowadzenia dokładnej rachunkowości dochodów i wydatków fermy na drukach przesłanych bezpłatnie przez Mało-

polskie Towarzystwo rolnicze i pod kontrolą tegoż, oraz do podpisania deklaracyi, że przyjęte na siebie warunki z fermą złączone wypełni pod rygorem cofnięcia subwencyi i zwrotu Małopolskiemu Towarzystwu rolniczemu poczynionych wkładów subwencyjnych.

(Przewodnik Kółek rolniczych.)

Wiadomości bieżące.

Odezwa Zjednoczenia Ziemian. Zjednoczenie Ziemian we Lwowie ogłasza następujące wezwanie do wszystkich ziemian wschodniej Małopolski:

„Wobec powagi chwili, Zjednoczenie Ziemian we Lwowie wzywa wszystkich ziemian od 18 do 42 roku życia, którzy nie podlegają ustawowemu obowiązkowi służby wojskowej, aby bez względu na to czy poprzednio służyli, czy nie, zgłosili się natychmiast do służby w szeregach armii ochotniczej.

Nazwiska tych, którzy nie uczynią zadość powyższemu obywatelskiemu obowiązkowi, ogłoszone zostaną w dziennikach.

Zarejestrowanie przeprowadzi i dalszych wskazówek udzieli Prezydyum Zjednoczenia Ziemian we Lwowie codzień od godz. 12. do 1. w południe w swoim lokalu przy ul. Kopernika 20.“

Sekretarz: *Łuszczewski.* Prezes: *Głażewski,*

Odezwa M. T. Ł. Małopolskie Towarzystwo łowieckie wystosowało do myśliwych następującą odezwę:

„Na ziemi naszej — jak długa i szeroka — gromkie się rozlega rogów granie, dzwoniąc pobudkę na łowy najświętsze: na bój z wrogiem wieczystym! I jak w roku 1914 na dźwięk tego rogu, który rozbrzmiał z łamów *Łowca* tak samo i dziś w zastępy obrońców Ojczyzny spieszą myśliwi, towarzysze z pod znaku św. Huberta. Zaciągając się jednak w szeregi armii luzem, toną niepostrzeżeni, zatracając charakter typu strzelców Huszla, Kurpików lub Małachowskiego. Celem więc wskrzeszenia w ochotniczej armii polskiej analogicznej grupy bojowej, M. T. Ł. we Lwowie poddało myśl do urzeczywistnienia bryg. Mączyńskiemu.

P. brygadyer postanowił sformować pułk „Strzelców rycerskich“, do którego wcieleni zostaną nietylko zgłaszający się świeżo ochotnicy-myśliwi, lecz również i ci wszyscy ich towarzysze, którzy w armii ochotniczej już służą.

Myśliwi! kto Ojczyznę miłuje nad życie, kto serce ma mężne, dłoń krzepką i oko wiekiem nie przyćmione, niech spieszy niezwłocznie pod znak „Strzelców rycerskich“. Nie wolno nam ani chwili zwlekać w obronie płonących kresów. Do broni!“

Prezydyum Małopolskiego Tow. łowieckiego:

J. A. hr. Bielski, — Sew. Krogulski.

Odszkodowanie za dostarczenie nasienia ozimego zamiast jarego. Rolnicy, którzy otrzymali z Inspektoratu okręgowego pomocy rolnej nasienie ozime zamiast jarego w r. 1920, po udowodnieniu szkody wiarygodnymi świadkami, mogą uzyskać odszkodowanie we wspomnianym Inspektoracie, skierowując tam podanie za pośrednictwem odnośnego starostwa (referat rolniczy). Na ten sposób postępowania zgodził się Inspektorat okręgowy pomocy rolnej we Lwowie. Wobec tego sądowe ubezpieczenie dowodu jest zbyteczne, ponieważ powoduje zbyt znaczne koszta komisyi sądowych.

Wolny obrót ziemniakami ze zbiorów 1920 r. W myśl art. 10 ustawy z dnia 9. lipca 1920 roku „o aprowizacyi na rok gospodarczy 1920/21“ (*Dzien. ust.* Nr 56, poz. 348), wprowadzony zostaje na terenach b. zaboru rosyjskiego i b. zaboru austryackiego wolny handel i obrót ziemniakami ze zbiorów 1920 r.

Wszelkie ograniczenia przewozowe, dotyczące pomienionych ziemniaków, zostają zniesione.

Wobec powyższego Urząd ziemiaczany P. U. Z. A. P. P. z dniem ogłoszenia niniejszego przechodzi w stan likwidacyi.

Zakup soli w dowolnej ilości. Wobec nadchodzącego jesiennego sezonu kiszenia oraz konserwacyi warzyw i produktów — Ministerstwo aprowizacyi, mając obecnie w swem rozporządzeniu większy zapas soli jadalnej, postanawia w celu zaopatrzenia ludności w dowolną ilość tejże — zawiesić czasowo obowiązującą normę spożycia i wydawania soli.

Dotychczasowe instytycye odbiorcze, a także wszystkie związki i zrzeszenia o charakterze społecznym, a nawet prywatni kupcy, o ile posiadają odpowiednie środki pieniężne i dają gwarancyę uczciwości, poświadczone w każdym poszczególnym wypadku przez władze rządowe lub komunalne, mogą zamawiać w państwowym Urzędzie zakupu artykułów pierwszej potrzeby i otrzymywać od tegoż sól w ilościach dowolnych, oraz sprzedawać ją ludności po cenach obowiązujących — bez ograniczenia, według swego uznania.

Zjednoczenie Towarzystw rolniczych. Dnia 8-go sierpnia na konferencyi w Ministerstwie rolnictwa i dóbr państwowych zebrani przedstawiciele Centralnego Związku Kółek rolniczych, Centralnego Towarzystwa rolniczego, Małopolskiego Towarzystwa rolniczego wyrazili opinię, że istniejące w państwie polskim Kółka i Towarzystwa rolnicze powinny dojść do zjednoczenia w jednej organizacyi na podstawie jednego statutu, zapewniającego autonomię Towarzystw okręgowych (dzielnicowych). Wyłoniono komisyę z 3 osób dla opracowania zasad statutu.

Postępy prac Głównego Urzędu ziemskiego. Niezwłocznie po ogłoszeniu w sprawie reformy rolnej niezbędnych ustaw (*Dz. ust.* Nr 70 z dnia 9/VIII 1920 r.) Główny Urząd ziemski przystąpił do prac, mających na celu ich zrealizowanie.

Zgodnie więc z art. 21. ustawy z dnia 6. lipca 1920 r., o organizacyi Urzędów ziemskich, zostały powołane na całym obszarze b. Królestwa Kongresowego i Małopolski we wszystkich powiatach powiatowe Urzędy ziemskie.

Dotychczas już utworzono te urzędy we wszystkich powiatach okręgów radomskiego, kieleckiego, piotrkowskiego i krakowskiego i częściowo na terenie pozostałych okręgów. Praca połączona z utworzeniem powiatowych Urzędów ziemskich wkrótce będzie zakończona.

Jednocześnie w tym Główny Urząd ziemski przystąpił do zorganizowania komisyi ziemskich powiatowych przy powiatowych Urzędach ziemskich, przyczem prace postąpiły już tak tak daleko, że pierwsze posiedzenia komisyi tych odbyły się już w Kutnie dnia 19 sierpnia i Gostyninie dnia 20. sierpnia r. b., w innych zaś powiatach odbędą się w najbliższym czasie.

W myśl art. 27. cyt. ustawy przystąpiono jednocześnie do zorganizowania gminnych komisyi ziemskich na terenie wszystkich powiatów.

Nadto w myśl art. 34 ustawy z dnia 6. lipca, na skutek polecenia p. Prezydenta ministrów i po porozumieniu się z Ministerstwem b. dzielnicy pruskiej, Główny Urząd ziemski delegował w dniu 18 sierpnia do Urzędu osadniczego w Poznaniu swych przedstawicieli dla przeprowadzenia studyów i prac mających na celu reorganizacyę poznańskiego Urzędu osadniczego na okręgowy Urząd ziemski, a istniejącej przy nim komisyi na okręgową komisyę ziemską.

Ponadto Główny Urząd ziemski opracował rozporządzedzenie wykonawcze do ustawy z dnia 6. lipca, wykończył już również przepisy wykonawcze do ustawy „o wykonaniu reformy rolnej“ z dnia 15. lipca, oraz uzgodnił je ze wszystkiemi zainteresowanemi Ministerstwami.

Zwalczanie mszycy wełnistej. Stosownie do art. 9 ustawy z dn. 2. sierpnia 1919 r. w sprawie zwalczania mszycy wełnistej (krwistej) (*Dziennik ustaw* z r. 1919 Nr 67, poz. 407) Ministerstwo rolnictwa i dóbr państwowych podaje do wiadomości, że do przeprowadzania kontroli szkółek drzew owocowych, oraz innych czynności wynikających z wykonania ustawy z dn. 2. sierpnia 1919 r. i wykonawczych do tej ustawy rozporządzeń i zarządzeń (*Dz. ustaw* 1919 r.

Nr 67, poz. 407 i *Dz. ustaw* z r. 1920 Nr 34, poz. 197), zostały upoważnione następujące instytucye ochrony roślin:

1) Dział ochrony roślin państwowego Instytutu naukowego gospodarstwa wiejskiego w Puławach — na terenie województw: białostockiego, kieleckiego i lubelskiego.

2) Stacya ochrony roślin przy Towarzystwie ogrodniczem warszawskiem (Warszawa, ul. Bagatela 3) — na terenie województw łódzkiego i warszawskiego.

3) Krajowa Stacya doświadczalna dla badania szkodników zwierzęcych na roślinach (Krakow, ul. św. Anny 6) — na terenie Małopolski zachodniej.

4) Towarzystwo Gospodarskie we Lwowie (ul. Kopernika 20) i Krajowa Stacya botaniczno rolnicza (Lwów, ul. Zyblikiewicza 40) na terenie Małopolski wschodniej.

Organizacya pomocy rolnej.

Przewóz zboża siewnego kolejami żelaznemi w kampanii jesiennej 1920 r.

1) Wskutek rozporządzenia Ministra kolei żelaznych z dn. 9. lipca 1920 r. w sprawie przepisów o kolejności przyjmowania nadawanych do wysyłania ładunków oraz o wykonaniu planu przewozowego na zasadzie kolejności (*Dzien. ustaw* Nr 56, poz. 350) z dniem 1. sierpnia r. b. ustaje między innymi dotychczasowe wydawanie przez Ministerstwo rolnictwa i dóbr państwowych zleceń naładunkowych na artykuły rolnicze. Przewozy kolejami żelaznemi odbywać się będą za zwykłymi listami przewozowymi (frachtami) w kolejności wymienionej w przytoczonem rozporządzeniu i z wyjątkami tamże przewidzianemi. Taki wyjątek stanowią towary oddane do dyspozycyi lub poddane kontroli Ministerstwa aprowizacyi, które mogą być przewożone jedynie za listami przewozowymi tegoż Ministerstwa. Należy tu z artykułów rolniczych zboże siewne.

2) Na podstawie porozumienia Ministerstwa rolnictwa z Ministerstwem aprowizacyi w kampanii siewnej do 15. października 1920 r., zwykłe nasiona zbóż, jak nie mniej nasiona zbóż kwalifikowanych z gospodarstw nasiennych i stacyi doświadczalnych będą przewożone jedynie za frachtami Ministerstwa aprowizacyi, opatrzonymi pieczęcią Ministerstwa rolnictwa, na podstawie uprzywilejowanej kolejności naładunkowej i przewozowej.

3) Potrzebę sprowadzenia określonej ilości nasion dla danego gospodarstwa stwierdza miejscowe starostwo przez wydanie zaświadczenia, bez którego pozwolenia na przewóz nie będą udzielane. Na podstawie tych zaświadczeń zezwolenia na zakup zboża siewnego wydają władze wymienione w rozporządzeniu Ministra aprowizacyi i Ministra rolnictwa i dóbr państwowych w przedmiocie obrotu zbożem siewnem w roku gospodarczym 1920/1.

4) Ministerstwo aprowizacyi i Ministerstwo rolnictwa i dóbr państwowych powierzają wydawanie listów przewozowych na przewóz zbóż siewnych na obszarze b. zaboru rosyjskiego delegatom państwowego Urzędu zbożowego przy urzędach wojewódzkich tych województw, w których obrębie następuje przewóz,— na obszarze Małopolski filiom okręgowym państwowego Urzędu zbożowego w Krakowie i we Lwowie. Dla otrzymania listu przewozowego przedłożyć należy odpowiednie zezwolenie starosty, wojewody albo Inspektoratu okręgowego pomocy rolnej zgodnie z art. 4. wyżej wspomnianego rozporządzenia. Listy przewozowe na przewóz zbóż siewnych z jednego województwa do drugiego na podstawie zezwolenia Ministerstwa rolnictwa i dóbr państwowych w Warszawie wydaje Centrala państwowego Urzędu zbożowego (Warszawa, ul. Jasna 11), Ministerstwo rolnictwa i dóbr państwowych żadnych listów przewozowych na przewóz zbóż i nasion siewnych wydawać nie będzie.

5) Dla wywozu wszelkiego zboża siewnego z Wielkopolski i Pomorza, ściśle oznaczoną ilością wagonów i listów przewozowych będzie rozporządzał Urząd zagospodarowania odłogów w Warszawie za pośrednictwem następujących instytucyi: w b. zaborze rosyjskim za pośrednictwem kooperacyi rolnej względnie syndykatów rolniczych, Centrali stowarzyszeń spółdzielczych rolniczo-handlowych i Towarzystwa „Granum" w Warszawie; w Małopolsce zaś za pośrednictwem Syndykatu rolniczego w Krakowie, Związku ekonomicznego Kółek rolniczych w Krakowie i Banku rolniczego we Lwowie.

Rozporządzenia władz.

Ustawa o aprowizacyi na rok gospodarczy 1920/21 z 9 lipca 1920 r.

(Dokończenie).

Artykuł 10. W stosunku ziemiopłodów, pochodzących ze zbiorów przed 1920 r., obowiązują przepisy ustawy z dnia 18. listopada 1919 r. „O obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919/20" *Dzien. ust. R. p.* Nr. 89 z 1919 r. poz. 485) oraz ustawy z dnia 20 lutego 1920 r. *Dz. ust. R. p.* Nr. 19 z 1920 r. poz. 94).

Artykuł 11. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi aprowizacyi w porozumieniu z właściwymi Mistrami.

Artykuł 12. Ustawa niniejsza nie obowiązuje na obszarach byłej dzielnicy pruskiej, dla której wprowadza się sekwestr na pszenicę, żyto, jęczmień, owies, groch i mieszanki, w skład których wchodzi jeden z powyższych ziemiopłodów.

Terminy dostaw na ziemiach b. dzielnicy pruskiej ustalają się na:

dla I raty do 15. września 1920 r.,
dla II raty do 1. stycznia 1921 r.,
dla III raty do 1. kwietnia 1921 r.

Przepisy wykonawcze oraz wysokość norm dostaw w każdym ze wskazanych powyżej terminów wyda i określi Ministerstwo b. dzielnicy pruskiej za zgodą Ministra aprowizacyi.

* *

Jak widać z brzmienia powyższej ustawy, opiera się plan gospodarczy na rok przyszły na kontyngencie. Różni on się od zeszłorocznego kontyngentu tem, że wyznaczony został dla wszystkich posiadaczy ziemi i to wedle ilości obsianych morgów ziemi, przyczem z pod kontyngentu uwolniono na ziemiach I klasy po pół morga, na ziemiach II klasy po pół morga, na ziemiach III klasy po jednym morgu na każdego rolnika i członka jego rodziny, względnie na każdego stałego pracownika i członka jego rodziny na danem gospodarstwie.

Ponadto w tym roku każdy rolnik, już po odstawieniu połowy kontyngentu, będzie mógł sprzedawać ziemiopłody kontyngentem objęte zupełnie spokojnie w wolnym handlu.

Oprócz ustawy uchwalił Sejm dnia 9. lipca rezolucyę, wzywającą rząd, aby możliwie prędko podwyższył racye żywnościowe ze 180 na 250 gramów na osobę.

Przepisy wykonawcze do ustawy z dnia 9-go lipca 1920 roku o aprowizacyi na rok gospodarczy 1920/21 *Dziennik ustaw R. P.* **Nr 56 — 1920, poz. 348).**

Na mocy 11 art. ustawy z dnia 9. lipca 1920 roku „O aprowizacyi na rok gospodarczy 1920/" *Dzien. ust. R. P.* Nr 56 — 1920 r. poz. 358) wydane zostają następujące przepisy wykonawcze:

Art. 1. Zgodnie z art. 1-ej ustawy wytwórcy rolni winni dostarczyć z morga, obsianego ziemiopłodami, wskazanemi w ostatnim ustępie tegoż art., określone ilości ziemiopłodów — stosownie do norm kategoryi, do której powiat lub jego część, w której gospodarstwa są położone, został zaliczony.

Zwalnia się z pod wymiaru kontyngentu na wyżywienie osób, stale przy gospodarstwie zamieszkujących, a mianowicie: wytwórcy, jego domowników, oraz służby osobistej, oficyalistów ordynaryuszy i członków ich rodzin — po pół, trzy ćwierci lub jeden mórg ziemi obsianej na każdą osobę — stosownie do kategoryi, której normy dane gospodarstwo obowiązują. Na wyżywienie pozostałych robotników rolnych po-

wyższe ilości ziemi obsianej nie mogą być zwolnione z pod wymiaru kontyngentu.

Art. 2 Na podstawie klasyfikacyi powiatów do poszczególnych kategoryi, dokonanej przez Ministerstwo aprowizacyi w porozumieniu z Ministerstwem rolnictwa i dóbr państwowych, oraz podziału terytoryalnego, ustalonego przez wojewodę, względnie w Małopolsce przez Generalnego Delegata rządu, o ile powiat nie został zaliczony wyłącznie do jednej kategoryi, określi starosta ogólny kontyngent każdego wytwórcy rolnego, posługując się przy ustaleniu danych, dotyczących ilości morgów obsianych oraz ilości osób, aprowidujących się z gospodarsta, statystyką produkcyi i spożycia ziemiopłodów w gospodarstwach rolnych, sporządzoną na zasadzie Ministra aprowizacyi z dnia 10. kwietnia 1920 roku (*Dzien. ust. R. P.* Nr 33 — 1920 r. poz. 199) i z dnia 22. lipca 1920 r. (*Dzien. ust. R. P.* Nr 60 poz. 375).

O wyznaczonym kontyngencie ze wskazaniem ilości ziemiopłodów, jakie w terminach, wymienionych w art. 3 ustawy, mają być dostarczone, starosta zawiadamia wytwórców, posiadających gospodarstwa o obszerze, liczącym powyżej 100 morgów, — każdego z osobna za dowodami doręczenia, — wytwórców zaś, posiadających gospodarstwa o obszarze do 100 morgów włącznie — przez sołtysa danej wsi lub kolonii, a w Małopolsce przez naczelnika gminy, przesyłając im w dwóch egzemplarzach wykazy rozkładu kontyngentu na poszczególnych wytwórców. Sołtys, względnie naczelnik gminy obowiązany jest w ciągu trzech dni po otrzymaniu wykazu zawiadomić w obecności dwóch świadków poszczególnych wytwórców o wyznaczonym kontyngencie i terminach. Sołtys, względnie naczelnik gminy i świadkowie stwierdzają na wykazach podpisami zawiadomienie wytwórców, poczem jeden egzemplarz zwrócony zostaje staroście, drugi zaś pozostaje u sołtysa, względnie naczelnika gminy do użytku sołtysa i wytwórców.

Wytwórcy rolni, którzy nie są w możności z powodu klęsk żywiołowych, nieurodzaju lub innych uzasadnionych przyczyn dostarczyć wyznaczonego kontyngentu całkowicie i w określonym stosunku zbóż kłosowych do innych ziemiopłodów, jak również w wyznaczonych terminach, mają prawo w przeciągu dni 14-tu od dnia zawiadomienia ich wysokości wyznaczonego kontyngentu złożyć rekurs na ręce starostwa do komisyi kontyngentowej.

Rekurs może być wniesiony piśmiennie lub ustnie, względnie przesłany pocztą. W tym ostatnim wypadku miarodajną jest data stempla pocztowego stacyi nadawczej.

Odnośnie do pierwszej raty kontyngentu, zarówno co do ilości, jak i terminu i stosunku zbóż kłosowych do innych ziemiopłodów, wniesienie rekursu nie ma mocy wstrzymującej wykonanie dostawy.

Wrazie odrzucenia rekursu przez komisyę kontyngentową lub tylko częściowego obniżenia kontyngentu — wyznaczony termin odstawy nie może być krótszy, niż dni 14, licząc od dnia wydania orzeczenia.

Wytwórcy rolni, wnoszący rekurs, ponoszą koszty związane z działalnością komisyi kontyngentowej, o ile rekurs ich nie zostanie uwzględniony.

Art. 3. Komisya kontyngentowe składa się z 7 miu członków i 5-ciu zastępców. Członkami komisyi z urzędu są; starosta względnie referent aprowizacyjny, jako przewodniczący, i referent rolny. Pozostałych członków a mianowicie: przedstawiciela własności do 30 morgów, przedstawiciela własności od 30 do 100 morgów, przedstawiciela własności powyżej 100 morgów i dwóch przedstawicieli spożywców, oraz ich zastępców — powołuje wojewoda, a w Małopolsce Generalny Delegat rządu na przedstawienie powiatowych komisyi aprowizacyjnych, względnie w miastach — wydzielonych miejskich komisyi aprowizacyjnych, które uchwalają te kandydatury na wniosek odpowiednich organizacyi wytwórców i spożywców, o ile takowe w powiecie, względnie mieście, istnieją.

Członkami komisyi kontyngentowej mogą być osoby i z poza członków komisyi aprowizacyjnych, stale w danym powiecie, względnie mieście mieszkające.

Komisyi kontyngentowej przysługuje, w celu terminowego wypełnienia swych zadań, prawo kooptacyi, względnie tworzenia podkomisyi; przytem jednak wszelkie powzięte decyzye muszą być zaakceptowane przez komisyę kontyngentowa i zaopatrzone podpisami jej członków.

Członkowie komisyi kontyngentowych — rzeczywiście i kooptowani poza urzędnikami państwowymi, którzy w skład ich wchodzą, pobierać będą dyety w wysokości, przysługującej urzędnikom państwowym kategoryi płacy V-tej jak również zwrócone im będą koszty rozjazdów. Orzeczenia komisyi kontyngentowych zapadają na mocy większości głosów i są prawomocne, o ile powzięte zostały w obecności przynajmniej 2-ch przedstawicieli producentów i jednego z konsumentów. Orzeczenia komisyi kontyngentowych są dla wytwórców bezapelacyjne; jedynie staroście przysługuje prawo wstrzymania wykonania orzeczenia do ostatecznej decyzyi wojewody, w Małopolsce — Generalnego Delegata rządu.

Sposób urzędowania komisyi kontyngentowych określi osobna instrukcya, którą wyda Minister aprowizacyi w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznych.

Art. 4. Wytwórcy rolni obowiązani są dostarczyć wyznaczony kontyngent — w przepisanych terminach — do składów, filii lub agentur P. U. zbożowego, znajdujących się na terenie danego powiatu. Jedynie kwity płatnicze, wystawione przez te instytucye, służyć będą, jako dowód uskutecznienia dostawy kontyngentu. Ziemiopłody, skupywane przez inne organizacye państwowe lub prywatne, nie będą zaliczane na poczet kontyngentu.

W razie przeciwnym, gdy wytwórca rolny nie odstawi kontyngentu w przepisanym terminie, władza administracyjna pierwszej instancyi przeprowadzi przy pomocy policyi państwowej w obecności właściwego sołtysa lub wójta gminy przymusową odstawę i wszelkie inne, niezbędne w danym wypadku czynności, jak młockę, czyszczenie i t. p., używając do tego zabudowań i wszelkich pomocniczych środków gospodarstwa danego wytwórcy.

Na koszty, związane z przeprowadzeniem przymusowej dostawy, potrąca się producentowi 10% z należytości za odstawione przymusowo ziemiopłody. Sumy, osiągnięte z tytułu potrąceń, przekazują filie lub agentury P. U. zbożowego staroście na pokrycie poniesionych kosztów — w miarę jego zapotrzebowań.

O ile w powiecie znaczniejsza ilość wytwórców zalega z odstawą kontyngentu, a starosta nie rozporządza dostatecznymi środkami dla przeprowadzenia przymusowej odstawy, winien w porozumieniu z powiatową komisyą aprowizacyjną wystąpić z umotywowanym wnioskiem do wojewody, a w Małopolsce do Generalnego Delegata rządu — o przydzielenie oddziału asystencyjnego, wskazując pożądaną liczebność oraz plan działania. Oddział asystencyjny działać może jedynie w obecności przedstawiciela odnośnego samorządu.

Art. 5. Niedobory kontyngentu z ubiegłego roku gospodarczego nie mogą być wytwórcom doliczane do kontyngentu wyznaczonego na zasadzie art. 1. ustawy.

Ziemiopłody, podlegające w roku gospodarczym 1919/20 przymusowemu wykupowi na zasadzie art. 1 ustawy z dnia 20 lutego 1920 r. (*Dzien. ust. R. P.* Nr. 19 1920 r., poz. 94), winny być bezwzględnie przez wytwórców dostarczone, względnie przymusowo ściągnięte, przyczem należność wypłacana będzie podług cen, obowiązujących w roku gospodarczym 1919/20.

Art. 6. W myśl art. 4 ustawy, Ministerstwo aprowizacyi wykonuje skup i przechowywanie ziemiopłodów, dostarczonych przez wytwórców na mocy tej ustawy, przez P. U. zbożowy w Warszawie, jako swój organ handlowy, oraz przez instytucye, działające na mocy umowy, zawartej z tym urzędem, jako agentury tego urzędu.

Jeżeli w powiecie niema instytucyi skupującej lub jeśli istniejąca instytucya działa szkodliwie, względnie niesprawnie, powiatowej komisyi aprowizacyjnej przysługuje prawa wystąpienia do wojewody, a w Małopolsce do Generalnego Delegata rzadu — o utworzenie, względnie zamianę agentury, przedstawiając jednocześnie swego kandydata. Przyczem należy załączyć podanie popieranej przez komisyę firmy, zawierające następujące dane: a) kto stanowi zarząd spółki, czy też jest właścicielem firmy, b) jaka jest specyalność spółki, czy firmy, c) jakie jest zadłużenie ogólne spółki czy firmy,

d) jak wysoki jest jej fundusz zakładowy, e) czy korzysta z kredytu, w jakich Instytucyach i do jakiej wysokości f) gdzie i jakie posiada magazyny, g) jak liczny zatrudnia personal, h) o ile pracowników zostałby personal powiększony w razie objęcia skupu ziemiopłodów z ramienia P. U. zbożowego. Prawdziwość powyższych danych stwierdzona być winna przez starostę.

Wojewoda, względnie Generalny Delegat rządu po zaopiniowaniu wniosku powiatowej komisyi aprowizacyjnej — przesyła go wraz z aktami do decyzyi Ministerstwa aprowizacyi.

O powziętej decyzyi Ministerstwo zawiadamia za pośrednictwem wojewody powiatową komisyę aprowizacyjną, przyczem w razie decyzyi przychylnej poleca P. U. zbożowemu zawarcie odpowiedniej umowy. Z chwilą zawarcia umowy P. U. zbożowy zawiadomi o tem właściwego wojewodę i starostę.

Art. 7. Zgodnie z art. 3. ustawy ustanawia się na ziemiopłody konsumcyje, odstawione przez wytwórców rolnych na potrzeby państwa w okresie do 5. września 1920 roku, następujące ceny:

za 100 kg ż y t a Mk 700; za 100 kg p s z e n i c y Mk 700; za 100 kg j ę c z m i e n i a Mk 550; za 100 kg o w s a Mk 550; za 100 kg g r y k i Mk 650; za 100 kg p r o s a Mk 700; za 100 kg r z e p a k u o z i m e g o Mk 800; za 100 kg r z e p a k u jarego Mk 750.

Ceny na inne ziemiopłody, które mogą być również przez wytwórców rolnych odstawiane na poczet kontyngentu, zgodnie z art. 1. ustawy, określi osobne rozporządzenie Ministra aprowizacyi, Ministra skarbu i Ministra rolnictwa i dóbr Państwowych.

Wytwórcy rolni, którzy w tym okresie dostarczą ziemiopłody w ilości większej, niż byli obowiązani, otrzymają w razie podwyższenia cen w następnych okresach odpowiednią dopłatę; obniżenie zaś cen w następnych okresach nie pociągnie za sobą zwrotu pobranej przez producenta nadwyżki.

Wyżej wymienione ceny płacone będą wytwórcom natychmiast po odbiorze za ziemiopłody zdrowe, suche i normalnie oczyszczone, — loco magazyn agentury lub filii państwowego Urzędu zbożowego, lub loco stacya kolei żelaznej.

Dopuszczalna zawartość ziaren obcych, przy której ziemiopłody przyjmowane będą bez potrąceń, wynosi:

dla żyta, pszenicy i jęczmienia — 2%
dla pozostałych ziemiopłodów — 3%

Przy większem zanieczyszczeniu stosowane będą potrącenia w wysokości 1% ceny za każdy procent zanieczyszczenia ponad powyższe normy, przyczem dopuszczalne zanieczyszczenie wynosi przy życie, pszenicy i jęczmieniu 5%, przy pozostałych ziemiopłodach 6%. Ziemiopłody, zawierające większe zanieczyszczenie ziarnami obcemi, jak również ziemiopłody, zawierające piasek i kurz, doczyszczane będą na koszt dostawcy.

Norma lny ciężar gatunkowy ziemiopłodów w roku gospodarczym 1920/21 oraz potrącenia, jakie będą stosowane przy niższym ciężarze gatunkowym, podane zostaną do wiadomości osobnem rozporządzeniem Ministra aprowizacyi.

Ziemiopłody stęchłe, spleśniałe i mokre nie będą przyjmowane do magazynów. Wszelkie innego rodzaju wady ziemiopłodów, jak śnieć, porost, robaczywość i t. p. będą brane w każdym poszczególnym wypadku pod uwagę, przyczem cena ulegnie stosownej redukcyi.

Art. 8. Zgodnie z art. 7. ustawy pozostaje nadal przy Ministerstwie aprowizacyi jako stały organ doradczy, państwowa Rada aprowizacyjna, przyczem mandaty jej członków przedłużają się na okres gospodarczy 1920/21.

Również na zasadzie art. 8. ustawy urzymują się nadal w dotychczasowym składzie komisye aprowizacyjne powiatowe i miejskie, jako organy doradcze, przyczem zakres ich działania oraz sposób urzędowania określony zostanie specyalną instrukcyą, która wyda Minister aprowizacyi w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznykh. Instrukcya ta określi również skład oraz zakres działania i sposób urzędowania komisyi aprowizacyjnej gminnej.

Art. 9. Skupione przez państwowy Urząd zbożowy i agentury ziemiopłody oddawane są do dyspozycyi właściwych władz w myśl poniżej wyłuszczonych zasad.

Starosta dostarcza wojewodzie we właściwych termiterminach szczegółowych danych, dotyczących: wszelkich kategoryi ludności, ogólnych ilości wyznaczonego kontyngentu oraz przypadających na poszczególne terminy redukcyi i przesunięcia terminów dostawy kontengentu, obszaru zasiewów, przewidywanego urodzaju, skupionych i skonfiskowanych ziemiopłodów i przetworów tychże.

Wojewoda, względnie Generalny Delegat rządu opracowuje na podstawie danych, dostarczonych przez starostów, kilans produkcyi i konsumcyi poszczególnych powiatów, a następnie całego województwa wzgl. Małopolski, poczem przedstawia go Ministerstwu aprowizacyi do sprawdzenia i zatwierdzenia. O ile województwo jest czynne, po ustaleniu przez Ministerstwo kontyngentu wywozowego i terminów, w których ma on być dostarczony, opracowuje wojewoda plan aprowizacyjny, określając kontyngenty wywozowe dla poszczególnych powiatów i terminy, w których mają być one przekazane do dyspozycyi władz centralnych lub przesunięte w obrebie województwa na potrzeby powiatów biernych. O ile województwo jest bierne, po ustaleniu przez Ministerstwo niedoboru i terminów, w których ma on być pokrywany, wojewoda opracowuje plan aprowizacyjny, określając dla powiatów czynnych kontyngenty wywozowe na rzecz powiatów biernych i przesyłając Ministerstwu plan repartycyi tych ilości ziemiopłodów, które mają być nadesłane z zewnątrz.

Ministerstwo aprowizacyi, posiadając dane, dotyczące składu i ilości ludności oraz ilości ziemiopłodów, jakie mają być dostarczone z tytułu kontyngentu, określa normy żywnościowe i opracowuje na podstawie nadwyżek lub niedoborów produkcyi poszczególnych województw i importów z zewnątrz państwa plan aprowizacyjny. Przytem ustalone zostaną: kontyngenty wywozowe dla województw czynnych i terminy, w których winny one być w określonych ilościach Ministerstwu oddane do dyspozycyi, — ilości, które będą dostarczone województwom biernym na pokrycie ich niedoborów i terminy, w których zostaną do dyspozycyi wojewodów przekazane.

Przydziały ziemiopłodów na potrzeby ludności województwa, względnie Małopolski, z wyjątkiem tych kategoryi, które będą aprowidowane centralnie, dokonywane są przez wojewodów, względnie przez Generalnego Delegata rządu z ilości, znajdujących się w magazynach powiatowych lub nadesłanych z zewnątrz województwa, lub z zewnątrz Małopolski, stosownie do norm, ustalonych przez Ministerstwo aprowizacyi. Dyspozycye na wydawanie ziemiopłodów, stosownie do przydziałów z magazynów instytucyi skupujących zboże, wydawane są przez wojewodów za pośrednictwem delegatów państwowego Urzędu zbożowego przy Województwach, względnie w Małopolsce przez Generalnego Delegata rządu, za pośrednictwem okręgów państwowego Urzędu zbożowego w Krakowie i Lwowie.

Aprowidowanie wojska, miasta Warszawy, kolei i wyłączonych z aprowizacyi wojewódzkiej, względnie Generalnego Delegata rządu, ośrodków przemysłowych uskutecznione jest bezpośrednio przez Ministerstwo aprowizatyi. Dysponowanie odbywa się za pośrednictwem Centrali państwowego Urzędu zbożowego przy równoczesnem poinformowaniu zainteresowanych wojewodów lub Generalnego Delegata rządu i po zatwierdzeniu przez tychże socczegółowego planu wywozowego, przedstawionego im przez delegata państwowego urzędu zbożowego, względnie przez okręgi państwowego Urzędu zbożowego w Krakowie lub Lwowie.

Art. 10. Przydzielone przez wojewodę, względnie w Małopolsce przez Generalnego Delegata rządu na potrzeby powiatu ziemiopłody przekazane zostają przez starostę sejmikom powiatowym i magistratom miast, których liczba mieszkańców przekracza 25.000, a to w celu podziału między ludność zaopatrywaną — stosownie do norm, określonych przez Ministerstwo aprowizacyi.

Organizacye komunalne rozdzielają przekazane im przez starostę ziemiopłody pod kontrolą powiatowych, względnie

miejskich komisyi aprowizacyjnych mniejszym ciałom samo rządowym lub też bezpośrednio zaopatrywanej ludności w stanie surowym lub przerobionym.

Ziemiopłody nie nadające się do bezpośredniego spożycia winny być przemielane w młynach, w tym celu zakontraktowanych, na podstawie dobrowolnej umowy przez odnośne organa komunalne, za zgodą właściwych komisyi aprowizacyjnych.

Przy wyborze młynów do zakontraktowania należy kierować się następującemi wytycznemi: a) kontraktować w miarę możności przedewszystkiem młyny wodne, jako nieużywające opału, o ile tylko położenie tych młynów w stosunku do ośrodka, jaki młyny te mają aprowidować, jest korzystne, nie obciężając zbytnio kalkulacyi cen mąki, b) przeciętna miesięczna zdolność przemiałowa młyna, mającego być zakontraktowanym, winna mniej więcej odpowiadać miesięcznej ilości zboża, przydzielonego dla danej miejscowości.

Zasadniczo młyn zakontraktowany winien mleć tylko zboże przydzielone na potrzeby komuny, która go zakontraktowała. Jeżeli jednak dany powiat, względnie poszczególna miejscowość, otrzymują przydział, który nie pokrywa w większym stopniu zdolności przemiałowej młyna, najdogodniejszego do zakontraktowania ze względów komunikacyjnych lub innych, staroście przysługuje prawo po porozumieniu się z powiatową komisyą aprowizacyjną, zezwolenia na dokonywanie w jednym i tym samym młynie, prócz przemiału zboża komunalnego, również zboża stanowiącego własność wytwórców rolnych.

Instytucya, która zawarła kontrakt z młynem na przemiał zboża komunalnego, winna mieć w każdym zakontraktowanym młynie kontrolora. Kontrolorzy ci winni dozorować czynności młyna, bacząc, by przemiał odbywał się zgodnie z warunkami zawartego kontraktu i niniejszymi przepisami wykonawczymi.

Minimalne normy przemiałowe w młynach zakontraktowanych przez organizacye komunalne ustanawia się w sposób następujący:

I) dopuszczalny najniższy wymiał żyta:

a) na razówkę: mąki — 90%, otrąb (żubrowiny) — 7%, rozkurz — 3%;

b) na pytel: mąki I — 65%, mąki II — 5%, otrąb — 25%, odpadków I — 1—2%, rozkurz — 3—4%,

(w zależności od niższego lub wyższego ciężaru gatunkowego żyta).

II) dopuszczalny najniższy wymiał pszenicy:

mąki I — 70%, mąki II — 5%, otrąb — 20%, odpadków 1—2%, rozkurz — 3—4%

(w zależności od niższego lub wyższego ciężaru gatunkowego pszenicy).

Zależnie od uznania starosty i powiatowej komisyi aprowizacyjnej lub prezydenta, względnie burmistrza, miejskiej komisyi aprowizacyjnej — instytucye komunalne mogą mleć żyto bądź tylko na razówkę, bądź część na razówkę, część na pytel. Przyczem — co najwyżej — połowa miesięcznego przydziału żyta dla danego powiatu, względnie miejscowości może być mielona na pytel, druga zaś połowa musi być przemielona na razówkę. Przesuwanie tego stosunku na korzyść pytla, jako też mielenie tylko na pytel — wzbronione.

W razie otrzymania przez organizacyę komunalną przydziału jęczmienia, jako surogatu żyta, lub pszenicy, należy przerabiać go na perlakach, poczem mleć na mąkę i stosować domieszkę tej mąki w następujących proporcyach: do mąki pytlowej żytniej — 15% mąki jęczmiennej, do mąki razowej żytniej — 10% mąki jęczmiennej; wreszcie do mąki pszennej—20% mąki jęczmiennej.

Otręby uzyskane z przemiału zboża winny być w całości zwracane przez organizacye komunalne do instytucyi, za pośrednictwem których zboże zostało otrzymane.

Chleb na potrzeby ludności winien być wypiekany w piekarniach, zakontraktowanych przez odnośny organ komunalny.

Ceny na chleb i mąkę określają właściwe komisye aprowizacyjne na podstawie rzeczywistych kosztów ziemiopłodów, przerobu i przewozu. Przyczem cena ta winna być jednakowa na terenie działania komisyi, a możliwe straty lub zyski organów komunalnych, z tego tytułu wynikłe, winny być wzajemnie pokrywane.

Kontrolę nad podziałem ziemiopłodów lub ich przetworów pomiędzy ludność zaopatrywaną wykonywują komisye aprowizacyjne, jak również czuwać one winne nad zachowaniem przepisów i warunków umowy przez zakłady przetwarzające.

Art. 11. Ustanawia się następującą ogólną normę żywnościową: od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia do dnia 15. sierpnia r. b. — 225 gramów zboża, względnie 180 gramów mąki 80% i od dnia 15. sierpnia do 15. września r. b. — 300 gramów zboża, względnie 240 gramów mąki 80% dziennie na osobę.

Norma żywnościowa na okres następny ustanowiona zostanie po obliczeniu ilości zboża, jaka ma być przez wytwórców dostarczona na potrzeby państwa z tytułu świadczeń, wynikłych z postanowień ustawy.

Osoby nie zaopatrujące się z plonów gospodarstwa polnego i zaopatrywane z innego tytułu przez państwo, uprawnione są do otrzymywania za pośrednictwem organów komunalnych racyi żywnościowych stosownie do powyższej normy.

Z chwilą wpisania do ksiąg ludności nabiera się prawa do pobierania artykułów żywnościowych od organów komunalnych, działających na danym terenie.

Opuszczenie miejscowości, w której pobierano racye żywnościowe na czas dłuższy niż 7 dni, pociąga za sobą utratę prawa korzystania tamże z aprowizacyi.

Art. 11. A. Poza ogólną normą żywnościową — robotnicy i pracownicy przemysłowi, komunalni, robót publicznych, kolejowi, poczt i telegrafów, żeglugi, korzystają z dodatkowej aprowizacyi robotniczej. Dodatkowe normy wynoszą:

mąki 8 kg, kaszy — 0·6 kg, cukru — 0·6 kg miesięcznie na pracownika.

Sposób kwalifikowania uprawnionych do dodatkowej aprowizacyi robotniczej, oraz organizacyę podziału dodatkowych norm aprowizacyjnych określi osobna instrukcya Ministra aprowizacyi.

Powyższe normy nie dotyczą pracowników biur centralnych Ministerstwa kolei żelaznych, Ministerstwa poczt i telegrafu oraz Sekcyi dróg wodnych Ministerstwa robót publicznych, jako korzystających z dodatkowej aprowizacyi dla funkcyonaryuszy państwowych.

B. Normy aprowizacyi pracowników przemysłu górniczo-hutniczego wynoszą:

mąki — 16·35 kg, kaszy — 1·62 kg, strączkowych — 1·91 kg, cukru — 1·52 kg, soli — 0·80 kg, ziemniaków — 30·70 kg, mięsa — 3 kg, tłuszczu — 1·12 kg miesięcznie na robotnika, oraz:

mąki — 7·62 kg, kaszy — 1·12 kg, strączkowych — 1·20 kg, cukru — 0·82 kg, soli 0·80 kg, ziemniaków — 18·50 kg, mięsa — 1 kg, oraz tłuszczu — 0·80 kg miesięcznie dla członka rodziny.

Sposób kwalifikowania uprawnionych do korzystania z aprowizacyi według norm górniczo-hutniczych oraz zasady organizacyi zaopatrywania odnośnych pracowników określi osobna instrukcya Ministra aprowizacyi.

C. Dodatkowa aprowizacya urzędników i pracowników państwowych odbywa się za pośrednictwem organu Ministerstwa aprowizacyi — Urzędu zaopatrywania pracowników państwowych. Normy i sposób zaopatrywania funkcyonaryuszy państwowych określi osobne zarządzenie Ministra aprowizacyi.

D. Dodatkowa aprowizacya robotnicza (punkt A), funkcyonaryuszy państwowych (punkt C), oraz aprowizacya górników (punkt B), obejmuje wyżej wyszczególnione kategorye pracy zarówno w b. Kongresówce, jak i w Małopolsce. Wszelkie rozporządzenia b. austryackich władz w przedmiocie dodatkowej aprowizacyi na terenie Małopolski z dniem ogłoszenia niniejszych przepisów tracą moc obowiązującą.

Postanowienie tego artykułu nie uchyla rozporządzenia Ministra aprowizacyi o dodatkowej aprowizacyi robotniczej z dnia 8. października 1919 r. *Monitor* Nr 225, które ma moc obowiązującą, aż do wydania instrukcyi, o której mowa w ustępie lit. A tego artykułu.

Art. 13. Pobieranie na osobę więcej niż jednej racyi żywnościowej i zbywanie uprawnień do otrzymywania racyi żywnościowych lub otrzymanych artykułów jest zakazane i podlega karom, przewidzianym w art. 6. ustawy.

Art. Dochodzenie i karanie przekroczeń tej ustawy niniejszego rozporządzenia, oraz wszelkich innych rozporządzeń, na zasadzie tej ustawy wydanych, należy do władzy administracyjnej pierwszej instancyi, a więc: w powiatach — do starostów, w Warszawie, Lublinie i Łodzi — k misarzy rządu, a w miastach Lwowie i Krakowie — do magistratów tych miast.

Orzeczenie karne wydaje ta władza administracyjna pierwszej instancyi, gdzie popełni no przekroczenie.

Art. Przy dochodzeniu prze roczeń na zasadzie art. 6. tej ustawy należy stosować przepisy postępowania karno-administracyjnego, zawarte w rozporządzeniu Ministra spraw wewnętrznych z dnia 21. lutego 1919 r. (*Monitor Polski* Nr 46) z wyjątkiem ar . 2, 3, 4, 14 oraz ostatniego ustępu art. 17 — ze zmianami i uzupełnieniami, wskazanemi art 6 ustawy i w niniejszych przepisach wykonawczych.

Postępowanie mandatowe, karanie osądami lub wydanie orzeczenia bez wysłuchania obwinionego nie może być stosowane pod nieważnością.

Orzeczenie karne, będące odpisem rejestru karnego, musi być doręczone ukaranemu.

Art. 16. Powiatowe komisye aprowizacyjne — w Warszawie, Łodzi i Lublinie — rady miejskie, w Krakowie zaś i we Lwowie — przyboczne rady aprowizacyjne — wybiorą z pośród siebie dwóch delegatów, których zadaniem będzie wydawanie w imieniu komisyi, względnie rad — opinii w myśl art. 6-go ustawy.

Art. 17. Od orzeczenia władzy administracyjnej pierwszej instancyi przysługuje ukaranemu prawo wniesienia rekursu do właściwej władzy administracyjnej II ej instancyi, któremi są: urzędy wojewódzkie, zaś na terenie Małopolski — do czasu organizacyi województw — Generalny Delegat rządu we Lwowie; w Warszawie zaś od orzeczenia komisarza rządu przysługuje rekurs w II i ostatniej instancyi od Ministra aprowizacyi.

Rekurs wnieść należy w ciągu dni 14 tu od dnia doręczenia orzeczenia na ręce tej władzy, która orzeczenie wydała względnie nadesłać pocztą na ręce tej samej władzy; w tym ostatnim wypadku miarodajną jest data stempla pocztowego stacyi nadawczej.

Art. 18. W II ej instancyi rozstrzygane będą rekursy kolegialne w następującym składzie: wojewoda lub jego zastępcą, jako przewodniczący, w Małopolsce — Generalny Delegat rządu lub delegowany przez niego urzędnik — naczelnik dep. aprowizacyjnego, względnie naczelnik wydziału dla spraw aprowizacyjnych dla Małopolski, lub ich zastępcy, oraz referent karno-administracyjny.

Regulamin dla tego kolegium wyda wojewoda względnie Generalny Delegat rządu, a zatwierdzi Minister aprowizacyi.

Art. 19. Władza administracyjna, w wyższych instancyach rozstrzygająca rekurs, nie może zaostrzyć ani podwyższyć kary, orzeczonej przez władzę administracyjną pierwszej instancyi.

Rekurs podany po upływie terminu ustawowego będzie odrzucony.

W razie okoliczności łagodzących na prośbę ukaranego, wniesioną w ustawowym terminie rekursowym, lub na wniosek władzy administracyjnej pierwszej instancyi, przedstawiony z urzędu, może władza administraayjna, powołana do rozstrzygnięcia rekursu, karę pieniężną lub aresztu zniżyć lub darować.

Władza administracyjna I ej instancyi po wydaniu orzeczenia nie może kary zniżyć lub darować.

Art. 20. O ile orzeczenie władzy administracyjnej II-ej instancyi nie przewyższa kary 14-to dniowego aresztu i 10.000 marek grzywny lub jednej z tych kar, — jest ono ostateczne, a ukarany nie ma prawa dalszego odwołania.

Art. 21. Od orzeczenia władzy administracyjnej II-ej instancyi, o ile kara przewyższa 14 dni aresztu i 10.000 marek lub jedną z tych kar, ukaranemu przysługuje prawo wniesienia rekursu do Ministra aprowizacyi w ciągu 14-tu dni od dnia doręczenia tego orzeczenia przez władzę administracyjną I-ej instancyi, która wydała orzeczenie.

O ile rekurs zawiera nowe okoliczności, mające znaczenie dla osądzenia sprawy, władza administracyjna I-ej instancyi przeprowadza dodatkowe dochodzenie, celem zbadania tychże i wraz z opinią i aktami sprawy przedstawia właściwemu wojewodzie, względnie Generalnemu Delegatowi rządu który znowu rekurs, jeśli podany był do III-ej instancyi, wraz ze swoim wnioskiem przesyła do decyzyi Ministra aprowizacyi.

Art. 22. Wymiar kary aresztu przy zmianie — w razie nieściągalności grzywny — zależy w granicach art. 6 ustawy od uznania władzy administracyjnej I-ej instancyi, która winna w tym względzie kierować się opinią delegatów komisyi, względnie rad.

Art. 23. Rozporządzenie to zyskuje moc obowiązującą z dniem ogłoszenia w *Dzienniku ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.*

Minister aprowizacyi: *St. Śliwiński*, m. p.
Minister skarbu: *W. Grabski*, m. p.
Minister rolnictwa i dóbr państ.: w z. *Z. Chmielewski*, m. p.
Minister spraw wewnętrznych: w z. *Dunikowski*, m. p.
Warszawa, dnia 24. lipca 1920 r.

Instrukcya dla komisyi kontyngentowych.

Na zasadzie art. 2, ustawy z dnia 9. lipca r. b. „o aprowizacyi na rok gospodarczy 1920 21“ (*Dz. ust. R. P.* Nr 56 — 1920 r., poz. 348) i zgodnie z art. 2 i 3 „przepisów wykonawczych do tejże ustawy“ (*Dz. ustaw R. P.* Nr 70, 1920 r., poz. 474) zarządza się co następuje:

Art. 1. Zadaniem komisyi kontyngentowych jest rozpatrywanie odwołań wytwórców rolnych od wyznaczonego na nich kontyngentu i wydawanie orzeczeń w sprawach następujących:

1) obniżenia wyznaczonego kontyngentu,

2) przesunięcia terminów dostawy,

3) przesunięcia stosunku w odstawionym kontyngencie zbóż kłosowych do innych ziemiopłodów na korzyść tych ostatnich.

Art. 2. Komisya kontyngentowa, wydając orzeczenie nie uwzględniające rekursu wytwórcy rolnego, winna jednocześnie orzec o wysokości kosztów, związanych z jej działalnością w danej sprawie.

Wytwórcy rolni, których rekurs nie został uwzględniony, winni kwotę, orzeczoną tytułem zwrotu kosztów działalności komisyi kontyngentowej, wnieść na ręce tej komisyi w ciągu dni 8-miu od dnia wydania orzeczenia. Po upływie tego terminu zarządzi starosta ściągnięcie tej kwoty w drodze administracyjnej.

Wytwórcy rolni, których rekurs został całkowicie lub częściowo uwzględniony, nie ponoszą kosztów, związanych z działalnością komisyi kontyngentowych.

Art. 3. Komisya kontyngentowa jest obowiązana przed wydaniem orzeczenia rozpatrzyć dokładnie rekurs wytwórcy i, o ile zachodzą wątpliwości, sprawdzić na mniejscu wszelkie dane, mogące służyć do wyjaśnienia sprawy.

Art. 4. W razie napływu większej ilości rekursów, komisya kontyngentowa kooptuje nowych członków i tworzy podkomisye kontyngentowe z określonym terytoryalnie zakresem działania. Skład podkomisyi kontyngentowych nie może być mniejszy od 3 osób: 1 przedstawiciel wytwórców, 1 przedstawiciel spożywców oraz delegowany przez starostę urzędnik.

Komisya kontyngentowa odpowiednio do podziału terytoryalnego zakresu działania podkomisyi kontyngentowych przekaże im sprawy rekursowe.

Zadanie podkomisyi kontyngentowych jest przygotowanie materyałów do wydania orzeczeń przez komisyę kontyngentową, a więc rozpatrywanie i badanie rekursów, sprawdzanie w razie potrzeby danych na miejscu i stawianie wniosków. Z przeprowadzonych badań na miejscu winny być sporządzone odpowiednie protokoły według wzorów, które nadeśle Ministerstwo.

Art. 5. Przy rozpatrywaniu rekursów wytwórców rolnych, dotyczących obniżenia wysokości wyznaczonego kontyngentu, oszacować należy plony poszczególnych ziemiopłodów w roku bieżącym i od obliczonego w ten sposób przychodu gospodarstwa odjąć przypuszczalny rozchód na pokrycie potrzeb spożywczych i gospodarczych, stosujących się do poniższych norm:

1) na wyżywienie wytwórcy, domowników, oficyalistów i członków ich rodzin — po 16 kg zboża chlebowego na miesiąc i osobę — do 1-go sierpnia 1921 roku;

2) na wyżywienie ordynaryuszy i członków ich rodzin ilości zagwarantowane kontraktami do dnia 1-go sierpnia 1921 roku;

3) na wyżywienie inwentarza:

dla koni dorosłych na sztukę miesięcznie — 90 kg owsa lub innej paszy treściwej;

dla koni młodzieży na sztukę miesięcznie — 60 kg owsa lub innej paszy treściwej:

dla buhaia na sztukę miesięcznie — 90 kg owsa lub innej paszy treściwej;

4) do siewu na morg: żyta ozimego lub jareg — do 100 kg; pszenicy ozimej lub jarej — do 100 kg; kukurydzy — do 70 kg; jęczmienia ozimego lub jarego — do 100 kg; owsa — do 100 kg; rzepaku ozimego — do 15 kg; rzepaku jarego — do 10 kg; prosa — do 20 kg; gryki — do 100 kg; grochu — do 120 kg; soczewicy — do 80 kg; peluszki — do 120 kg; wyki — do 120 kg; bobiku końskiego — do 150 kg; seradeli — do 25 kg; łubinu — do 160 kg.

Uzyskana w ten sposób różnica stanowić będzie o wysokości kontyngentu, jaki winien wytwórca odstawić.

Komisya kontyngentowa nie może przy obliczeniach, celem redukcyi kontyngentu, stosować wyższych norm, jak również uwzględniać innych potrzeb spożywczych i gospodarczych wytwórców oraz prestacyi w naturze.

Na pokrycie potrzeb gospodarczych wytwórcy pozostawiać należy ziemiopłody, przedstawiające niższą wartość konsumcyjną i gospodarczą.

W razie niemożności odstawy kontyngentu z zachowaniem ustawowego stosunku zbóż kłosowych do innych ziemiopłodów, może komisya stosunek ten na korzyść tych ostatnich przesunąć.

Art. 6. Przy rozpatrywaniu rekursów wytwórców rolnych, dotyczących przesunięcia terminów dostawy kontyngentu, stwierdzić należy ilość sił roboczych, posiadanie młocarni lub możność jej wynajęcia, możność nabycia paliwa dla uruchomienia młocarni, następnie wziąć należy pod uwagę zapasy omłóconych ziemiopłodów i naglące potrzeby gospodarcze, ewent. możność zużycia na pokrycie tych potrzeb — ziemiopłodów w stanie nieomłóconym.

Art. 7. O ile wytwórca domaga się w rekursie przesunięcia stosunku zbóż kłosowych do innych ziemiopłodów na korzyść tych ostatnich, obliczyć należy zbiór poszczególnych ziemiopłodów w gospodarstwie danego wytwórcy oraz potrzeby spożywcze i gospodarcze, przeznaczając na ich pokrycie ziemiopłody o niższej wartości konsumcyjnej i gospodarczej, — a następnie orzec, w jakim stosunku zbóż kłosowych do innych ziemiopłodów winien być kontyngent odstawiony.

Art. 8 Podkomisye kontyngentowe, wyjeżdżające na miejsce w celu zbadania sprawy, spowodowanej rekursem, obowiązane są sprawdzić, czy dane statystyczne, złożone przez wytwórców na podstawie rozporządzeń Ministra aprowizacyi w przedmiocie statystyki produkcyi i spożycia ziemiopłodów w gospodarstwach rolnych z dnia 10. kwietnia 1920 roku (*Dziennik ustaw R. P.* Nr. 33 — 1920 r., poz. 195) i z dnia 13. lipca 1920 roku (*Dz. ust. R. P.* Nr 60 — 1920 r., poz. 376), zgadzają się z rzeczywistością; w razie przeciwnym podkomisya jest obowiązana spisać odpowiedni protokół i doręczyć go staroście celem ukarania winnych.

Art. 9. Posiedzenia komisyi kontyngentowych zwołuje starosta w miarę napływu rekursów, lub też wniosków, względnie protokołów podkomisyi. Dla prawomocności posiedzeń niezbędna jest obecność przynajmniej dwóch przedstawicieli wytwórców i jednego spożywców, względnie zastępców, oraz przewodniczącego. Członkowie komisyi winni być zawiadomieni o terminie posiedzenia przynajmniej na trzy dni przed zebraniem.

Art. 10. Członek komisyi kontyngentowej winien zawiadomić przewodniczącego o niemożności przybycia na posiedzenie, podając powody. Jednocześnie winien zawiadomić o tem swego zastępcę, wzywając go do przyjęcia udziału w zebraniu.

Art. 11. Protekóły posiedzeń prowadzi urzędnik referatu aprowizacyjnego, wyznaczony przez starostę.

Art. 12. Komisye kontyngentowe mają być powołane do życia do dnia 1. września 1920 r.

Z chwilą utworzenia tych komisyi rozwiązane zostają Komisye kontyngentowe, utworzone na zasadzie art. 3 i 4 przepisów wykonawczych do ustawy z dnia 18. listopada 1919 r. o obrocie ziemiopłodami w roku gospodarczym 1919 1920 (*Monitor Polski* Nr 268 z dnia 9.XII 1919 r.), a swe akta przekażą nowoutworzonym komisyom kontyngentowym,

Minister aprowizacyi: w. z. *L. Zaborowski.* Minister spraw wewnętrznych: w z. *Dr. Dunikowski.*

Warszawa, dnia 26 lipca 1920 r.

Rozporządzenie Ministra aprowizacyi w sprawie wyłączenia prawa wyłącznej sprzedaży płodów rolnych i ich przetworów z zakresu działania Państwowego Urzędu zakupu artykułów pierwszej potrzeby.

W związku z ogłoszonym w *Dzienniku ustaw* Nr 63 z 1920 r. poz. 420 statutem Państwowego Urzędu zakupu artykułów pierwszej potrzeby, prawo wyłącznej sprzedaży płodów rolnych i ich przetworów, jako będących przedmiotem operacyi. Państwowego Urzędu zbożowego, wyłącza się z zakresu działania Państwowego Urzędu zakupu artykułów pierwszej potrzeby. Wyłączne prawo sprowadzania i upoważniania do sprowadzania produktów rolnych i ich przetworów z zagranicy w dalszym ciągu pozostaje w zakresie działania Państwowego Urzędu zakupu artykułów pierwszej potrzeby.

Nakładem Towarzystwa Gospodarskiego. Drukarnia Udziałowa we Lwowie. Odpowiedzialny redaktor: Dr Henryk Pawlikowski.